

2009D65463

31 935

Beleidsdoorlichting Financiën

Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld ... december 2009

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de minister van Financiën d.d. 12 november 2009 t.g.v. de beleidsdoorlichting schatkistbankieren (Kamerstuk 31 935, nr. 3), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De vragen en opmerkingen zijn op 17 december 2009 aan de minister van Financiën voorgelegd. Bij brief van ... zijn ze door hem beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Blok

De griffier van de commissie,
Berck

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de doorwrochte beleidsdoorlichting van het schatkistbankieren door het Ministerie van Financien.

Relatie schatkistbankieren met private banken

Het kabinet stelt voor, mede voortvloeiend uit deze beleidsdoorlichting, om ook relatief kleinere instellingen de mogelijkheid te geven tot schatkistbankieren. Kan het kabinet een inschatting geven van de verwachte extra middelen en leningen?

Hiernaast beoogt het kabinet te onderzoeken of schatkistbankieren ook voor decentrale overheden integraal ingevoerd kan worden. De leden van de CDA-fractie staan bijzonder kritisch tegenover het verder uitbreiden van het schatkistbankieren. Deze leden merkten op dat een nadeel van schatkistbankieren voor deze overheden wel is dat zij minder geneigd zullen zijn om bij andere private financiële instellingen te bankieren. Hoe verhoudt zich het schatkistbankieren tot EU-regelgeving rond oneerlijke mededinging? In hoeverre worden private banken benadeeld? De baten voor de deelnemers worden in de beleidsdoorlichting voor de jaren 2006–2008 geschat op EUR 134,8 mln. Kan een vergelijking gegeven worden voor het geval in de periode 2006–2008 deze gelden in de private markt ondergebracht zouden zijn?

Effectiviteit van het schatkistbankieren

Uit tabellen B1 en B2 (alsmede de tabellen 4.1 en 4.2) van de doorlichting blijkt dat de aangehouden middelen uit hoofde van RTW en de baten- en lastendiensten sinds 2005 op een redelijk constant niveau zijn gebleven. De omvang van de verstrekte leningen is echter behoorlijk toegenomen. De leden van de CDA-fractie vragen zich af wat hiervoor de verklaring is? Wat is volgens het kabinet het effect van de rentestand in de markt op deze ontwikkelingen geweest? In hoeverre is het aantrekkelijker geworden om de gelden te plaatsen?

Uit de tabellen 4.1 t/m 4.3 blijkt dat de baten voor de Staat in 2008 negatief waren. In 2007 werd maar een mager positief resultaat behaald. Deze trend lijkt vooral te ontstaan doordat de externe financieringsbehoefte van de Staat maar mondjesmaat afneemt door het schatkistbankieren. Graag de reactie van het kabinet. In hoeverre wordt verwacht dat deze ontwikkeling structureel is?

Kan het kabinet een inschatting geven van de totale kosten van het schatkistbankieren? Spelen hierbij nog andere overwegingen dan de uitvoeringskosten van ca. EUR 3 mln per jaar alsmede de vergoeding van de rentebaten?

In de beleidsdoorlichting wordt opgemerkt dat de sociale fondsen in de meeste jaren tot baten hebben geleid. In hoeverre kan hier eigenlijk over baten dan wel lasten worden gesproken? De sociale Fondsen beheren in feite toch al middelen van de Rijksoverheid?

Overige vragen

Hoe komt het dat er maar 22 (van de 441) gemeenten deelnemen aan schatkistbankieren?

Het aantal onderwijsinstellingen binnen de vrijwillig deelnemende RTWs is bijzonder hoog (56 van de 64). Wat is hiervoor de verklaring van het kabinet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de fractie van de PvdA hebben met interesse kennisgenomen van de beleidsdoorlichting schatkistbankieren. Hierover hebben zij nog enkele vragen.

Algemeen

In de brief en het onderliggende rapport wordt er vanuit gegaan dat een centrale treasury van de publieke sector per se doelmatiger is dan andere oplossingen. Is het denkbaar dat dit kan veranderen, en is de minister bereid dit uitgangspunt voor zijn beleid periodiek te onderzoeken c.q. evalueren?

Kan de minister ook de rol die de Bank Nederlandse Gemeenten en de Waterschapsbank vervullen toelichten met het oog op schatkistbankieren? Waarom zijn de tarieven die de Staat hanteert niet in ieder geval met deze twee banken vergeleken?

In de brief van de minister wordt gesteld dat over het geheel genomen een financieel voordeel behaald wordt. Bekend is dat voor de prijsbepaling op financiële markten twee zaken van belang zijn, namelijk het risico en de vermarktbaarheid (liquiditeit). Wat is de reactie van de minister op de stelling dat met uitzondering van mogelijke schaal- en liquiditeitseffecten de financiële voordelen beperkt kunnen zijn? Deze leden stellen deze vraag omdat in het onderliggende rapport de voordelen (door bijv. geld aan te trekken op ca. 7 jaar en het langer uit te lenen) voor de Staat berekend worden zonder dat het risico dat gepaard gaat met dit bespelen van de rentecurve wordt meegenomen. Is dat risico in principe niet even groot als de opbrengst?

Deze leden erkennen wel het reële voordeel dat ontstaat doordat deelnemers gebruik maken van de inkoopkracht van de Staat, maar vragen zich af of dat voordeel niet veel kleiner is dan de opbrengst van looptijd transformatie en rentecurve management?

Pagina 10

Hoeveel lager kan de EMU-schuld zijn als alle instellingen die mogen schatkistbankieren dit ook doen? En hoe veel lager is de EMU-schuld nu ten opzichte van de situatie waarbij er in het geheel niet geschatkistbankierd wordt?

Pagina 13

Is bekend waarom instellingen die de mogelijkheid hebben om gebruik te maken van schatkistbankieren maar dit niet doen, ervoor gekozen hebben om dit niet te doen? Er doen 56 onderwijsinstellingen mee; deze leden vragen zich af hoeveel onderwijsinstellingen die wél in aanmerking komen voor schatkistbankieren niet mee doen. En of er onderwijsinstellingen zijn die er niet voor in aanmerking komen. Zo ja, hoeveel zijn dat en waarom komen deze er niet voor in aanmerking?

Pagina 13

Kan de minister aangeven wat de gemiddelde kredietwaardigheid is van de categorieën instellingen die in tabel 2.1 op pagina 13 genoemd

worden? Hoe groot is het verschil met de kredietwaardigheid van de Staat, en welk rentevoordeel levert dit gemiddeld op?

Pagina 13

De leden van de fractie van de PvdA vragen zich af waarom de publieke omroepen geen gebruik kunnen maken van schatkistbankieren. De minister schrijft dat dit niet kan omdat er anders een ongelijk speelveld ontstaat met de partijen waar de publieke omroepen mee concurreren. Maar het is bewust overheidsbeleid om dat ongelijke speelveld te creëren. Deze leden krijgen graag een uitgebreidere toelichting op de argumenten die volgens de minister pleiten tegen het niet toelaten van publieke omroepen tot schatkistbankieren.

Pagina 22

De minister schrijft dat de depositorenten voor integrale deelnemers hoger zijn dan die voor andere deelnemers, en dat dit onder andere de hogere uitvoeringskosten van Financiën tot uitdrukking brengt. Daarmee wordt alleen op impliciete wijze aandacht besteed aan de uitvoeringskosten die het Agentschap maakt bij de uitvoering van het schatkistbankieren. Deze leden vragen zich af of het niet beter is als het ministerie die kosten transparant maakt en een heldere vergoeding van die kosten in haar tarieven opneemt?

Overig, pagina 3

De leden van de fractie van de PvdA hebben twee vragen over de rolverdeling tussen het ministerie van Financiën enerzijds en de vakdepartementen anderzijds.

Ten eerste: Een van de belangrijkste voorstellen uit de brief is om de kredietbeoordeling bij de vakdepartementen te leggen om zo een uniforme en eenvoudige systematiek bij het toekennen van leningen en rc-kredieten tot stand te brengen. Zij vragen zich af of de doelstelling van een uniforme en eenvoudige systematiek gehaald zal worden. Immers, elk ministerie zal zijn eigen beleid formuleren.

Ten tweede hebben deze leden een vraag over het delegeren van de kredietbeoordeling aan de vakdepartementen. De minister schrijft dat dit logisch voortvloeit uit de Comptabiliteitswet waarin is bepaald dat het ministerie van Financiën een vakdepartement kan aanslaan voor een lening die door een rechtspersoon uit het desbetreffende vakgebied niet wordt nagekomen. Deze leden vinden het normaal gesproken logisch dat de kredietbeoordeling in handen is van diegene die ook verantwoordelijk is voor het opvangen van verliezen. Echter, zij betwijfelen of vakdepartementen de kennis en vaardigheden bezitten om dat op adequate wijze te doen, omdat bankieren toch een vak apart is. Daarbij hoort ook risicobeoordeling, waarvan deze leden zich afvragen of departementen dat goed kunnen. Graag een reactie van de minister op deze zorgen. Kan hij zich voorstellen dat vakdepartementen weigeren om garant te staan, met als gevolg dat instellingen niet kunnen schatkistbankieren?

Daarnaast vragen deze leden zich af of het voorstel van de minister om de kredietbeoordeling bij de vakdepartementen te leggen er niet toe leidt dat de bankiersfunctie vermengd raakt met de begrotingsfunctie? Acht hij het risico aanwezig dat de financiering van RWT's te veel speelbal wordt van «begrotingsdenken»?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de fractie van de SP hebben met interesse kennisgenomen van de beleidsdoorlichting schatkistbankieren. In de brief van 19 juni 2009 (Kamerstuk 31 371, nr. 219) waar de minister naar verwijst, werd gesproken dat het de bedoeling was dat het onderzoek naar de merites van (vrijwillig) integraal schatkistbankieren voor decentrale overheden voor het einde van het jaar klaar is. Hoe ver staat het met dit onderzoek? Wanneer alleen naar gemeenten wordt gekeken, nemen er slechts 22 van de 441 gemeenten deel aan schatkistbankieren. Hoe komt het dat dit er maar zo weinig zijn? Bij de gemeenten wordt ook de opmerking gemaakt dat zij aan schatkistbankieren meedoen in het kader van subsidieregelingen. Zal het aantal ook veranderen wanneer het uniform subsidiekader wordt ingevoerd? Is het bij provincies hetzelfde beeld als bij gemeenten? Indien dit het geval is, wat zijn de redenen bij provincies?

Gezien het lage gebruik door decentrale overheden vragen de leden van SP-fractie zich af of het openstellen van integraal schatkistbankieren (incl. lenen) zal leiden tot een toename van de deelname van decentrale overheden aan schatkistbankieren. Waarom kiest de minister niet meer voor een verplichte deelname? Zijn er ook andere mogelijkheden om meer publieke instellingen te laten deelnemen aan schatkistbankieren?

Tenslotte vragen deze leden of de gehele enquête naar de Kamer kan worden gestuurd? Dit omdat niet duidelijk is welke partijen hebben meegedaan aan de enquête. Kan in ieder geval worden aangegeven in een overzicht van verschillende deelnemers die mee hebben gedaan aan de enquête (zoals tabel 2.1 op pagina 13 van de beleidsdoorlichting)? Bij dit overzicht ook graag of de deelnemer een verplichte of een vrijwillige deelnemer is aan het schatkistbankieren.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beleidsdoorlichting schatkistbankieren en hebben de volgende vragen.

Veruit het grootste deel van de vermogens van bijvoorbeeld onderwijsinstellingen en decentrale overheden wordt in de private sector aangehouden; instellingen lopen daar een groter risico dan in de schatkist (denk aan de gestalde en vervolgens verloren miljoenen van decentrale overheden bij Icesave). De leden van de VVD-fractie vragen de minister uit te leggen wat de argumenten van deze onderwijsinstellingen en decentrale overheden zijn om hun grootste deel van de vermogens aan te houden in de private sector?

De minister is van plan ook relatief kleinere instellingen de mogelijkheid te geven om te schatkistbankieren. De leden van de VVD-fractie vragen de minister een inschatting te maken van de verwachte stijging van het aantal deelnemers als gevolg van de versoepeling van de omvangvereisten. Kan de minister tevens een inschatting maken van het hiermee gepaard gaande bedrag dat in de schatkist komt? Wat zullen de extra administratieve lasten door deze toename zijn?

De minister heeft voor instellingen die op vrijwillige basis kunnen deelnemen aan schatkistbankieren de mogelijkheid gecreëerd om deposito's bij de schatkist aan te houden, zonder de eis om met alle middelen te schatkistbankieren. De tarieven op deposito's bij dit partieel schatkistbankieren zijn gelijk aan de inleenrentes van de Nederlandse Staat. Deze zijn iets lager dan de rentes die gelden voor deposito's van

integrale deelnemers. De leden van de VVD-fractie vragen de minister een overzicht te verschaffen van de tarieven in de afgelopen tien jaar bij de schatkist voor integrale deelnemers en voor partiële deelnemers en tevens de gemiddelde tarieven bij private instellingen in diezelfde jaren.

Voor verschillende soorten deelnemers is in de loop van de tijd verschillende voorwaarden afgesproken (toegang tot producten, rentetarieven). Met name voor het verschil in rentetarieven is lastig een rechtvaardiging te vinden, anders dan dat tariefverschillen historisch gegroeid zijn. De komende tijd zal worden gestreefd naar zoveel mogelijk uniformering van de producttoegang en productvoorwaarden voor verschillende deelnemers. De leden van de VVD-fractie vragen de minister aan te geven wanneer een dergelijke uniformering naar verwachting gerealiseerd zal zijn. Kan de minister al meer inzage geven in de variabelen van deze eenduidige criteria?

Uit een in 2009 afgenomen enquête onder klanten kwam naar voren dat met name instellingen met overtollige middelen de depositotarieven op dat moment te laag vonden. Desalniettemin ziet de minister op dit moment geen reden voor het aantrekkelijker maken van de credittarieven. Hogere tarieven zouden alleen maar leiden tot herverdeling binnen de publieke sector zonder macrovoordeel. Valt een toename aan klanten onder de noemer «voordeel»? Zo ja, de leden van de VVD-fractie verwachten dat als gevolg van een tariefverhoging de hoeveelheid klanten zal toenemen. Kan de minister in dit licht bezien beargumenteren waarom zij desalniettemin niet kiest voor een hoger tarief?

De minister heeft aangegeven de beperkende voorwaarde in de Comptabiliteitswet dat alleen geleend mag worden voor investeringen in vaste activa, te versoepelen. Kan de minister de hiermee gepaard gaande risico's in kaart brengen?

De minister onderschrijft de conclusie van het rapport dat de internetfaciliteiten dienen te worden uitgebreid. Kan de minister uitleggen met welke additionele diensten hij deze faciliteit precies wil gaan uitbreiden? Kan hij tevens een schatting geven van de hiermee gepaard gaande kosten?

Het proces en de interactie tussen de diverse partijen (deelnemers, banken, departementen) wordt bediend door een klein team van accountmanagers van het ministerie van Financien. Hierbij geven de deelnemers aan gemiddeld genomen tevreden te zijn over de manier waarop het accountmanagement is ingevuld. De leden van de VVD-fractie vragen te verhelderen welk percentage ontevreden is. Wat is hierbij hun voornaamste klacht?

Om het schatkistbankieren mogelijk te maken zijn er voor de Staat zogenaamde apparaat- of uitvoeringskosten. De apparaatskosten kunnen evenwel globaal geschat worden op ca. € 3 miljoen per jaar. De leden van de VVD-fractie vragen de minister deze apparaatskosten uit te splitsen.

Er kan in enig jaar ook sprake zijn van een negatief renteresultaat (bij kosten en baten voor de Staat door deelname RWT's). Wanneer de korte rente stijgt tot boven de lange rente waartegen in het verleden leningen zijn opgenomen en verstrekt, kan er een financieel nadeel optreden. In 2007 en 2008 was er voor het eerst sinds 2000 sprake van een negatief resultaat. Zal het verwachte resultaat voor 2009 ook negatief zijn? Is er een lange termijn schatting te maken?

Rekeningen van deelnemers moeten gekoppeld worden aan rekeningen van het Rijk. Hiervoor maken de banken kosten. De Staat geeft deelne-

mende banken hiervoor een kostenvergoeding per aan schatkistbankieren deelnemende instelling. De leden van de VVD-fractie ontvangen graag een overzicht van deze kosten opgesplitst per bank.

Door het schatkistbankieren zullen er minder middelen bij de private banken worden aangehouden. Voorts loopt de kredietverlening aan de publieke sector terug. Tot slot is er een vermindering van de winstmarge op leningen. Deze drie genoemde effecten leiden – ceteris paribus – tot omzetverlies bij banken en minder mogelijkheden tot kredietverlening. De leden van de VVD-fractie vragen de minister een inschatting te maken, opgesplitst per bank, van dit omzetverlies en de gevolgen voor de kredietverlening.

In het rapport «beleidsdoorlichting schatkistbankieren» zijn enkele beleidsaanbevelingen opgenomen. De leden van de VVD-fractie verzoeken de minister om, voor zover hier nog niet op in is gegaan in de naar de Kamer gestuurde brief, per beleidsaanbeveling te beargumenteren wat hij hiermee gaat doen.

Op welke wijze kan schatkistbankieren aantrekkelijk worden gemaakt voor lagere overheden? Kan bijvoorbeeld het treasury statuut en beheer sterk worden vereenvoudigd op voorwaarde van schatkistbankieren?

II Reactie van de minister